

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Кафедра	Графіка	Рік навчання	4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	Семестри	8

Історія і наукове дослідження графічних мистецтв Семестр VIII (весняний семестр 2025 р.) 27 січня – 5 квітня

Викладач

Ірина ТЕСЛЕНКО, кандидат мистецтвознавства, ст.
викладач каф. АВМ

Е-mail	teslenko.iryana@ksada.org
Заняття	(дистанційно на платформі GoogleMeet: https://meet.google.com/wux-ozhy-fkg Код курсу: https://classroom.google.com/c/NjYxMTgwMzYzNjc1?cjc=pvy3ioe
Консультації	дистанційно: у телеграм щодня з 9-00 до 18-00 окрім суботи та неділі
Адреса	к. 209, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон	0509318908 (особистий номер)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

У час поза занять студенти можуть спілкуватися з викладачем за допомогою групи у Телеграм, а також шляхом електронного листування. З понеділка по п'ятницю з 9-00 до 18-00, можливі короткі консультації у стінах академії до чи після пари.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Навчальний посібник:

Герчук Ю.Я. История графики и искусства книги. – М., 2000

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Сайт про гравюру - <http://gravures.ru/> Gravures.ru

Музей мистецтва Метрополітен

- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/336211>

Галерея Альбертина - <https://www.albertina.at/en/collections/drawings-prints/>

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет, екран. Програми, необхідні для виконання завдань:

Microsoft Word

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Курс призначений для поширення світоглядного інструментарію художників-графіків, формування навичок наукового дослідження творів графічного мистецтва, набуття вмінь використовувати здобуті знання у науково-дослідницькій роботі..

Мета курсу: вивчення основних етапів розвитку мистецтва графіки, що визначали характер цього розвитку. **Предмет навчальної дисципліни** – закономірності виникнення та розвиток мистецтва графіки на різних етапах світової історії

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 7.Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності(СК)

СК 2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК 8. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально- предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

СК 11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Програмні результати навчання

ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).

ПРН 11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН 14. Тракувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Спрямованість та академічна специфіка дисципліни визначається формально-логічною структурою побудови навчального плану та характером запропонованих для формування компетентностей.

Дисципліна вивчається упродовж восьмого семестру / 4-й курс / (3 кредити ECTS, 90 навчальних години, в тому числі 16 годин — аудиторних лекцій, 14 годин семінарських занять, та 60 годин — самостійної роботи у межах семестру).

Тема 1. Вступ до курсу. Графічні мистецтва Давнього світу

Тема 2. Графічне мистецтво Середньовіччя. Історія рукописної книги

Тема 3. Європейська графіка XV - XVI ст.

Тема 4. Графічні мистецтва Західної Європи XVII – XVIII ст.

Тема 5. Графічні мистецтва Далекого Сходу

Тема 6. Західноєвропейська графіка XIX ст.

Тема 7. Графіка Європи кінця XIX – початку XX ст.

Тема 8. Зарубіжна графіка XX ст.

Тема 9. Українська графіка XVII – першої половини XX ст.

Тема 10. Українська графіка другої половини XX ст. Українська графіка кінця XX – початку XXI ст.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни викладається студентам у формі лекцій. Форма викладу діалогічна, відкрито-комунікаційна, припускає розв’язання поточних дисциплінарних питань, підтем та практичних завдань. Теми розкриваються шляхом лекційних та семінарських занять. Практичні та лабораторні заняття не передбачені. Самостійна робота здобувача спрямована на здобуття вмінь та навичок на ґрунті здобутих під час аудиторної роботи знань. Основним змістом самостійної роботи є пошук додаткової інформації, її аналіз та інтерпретація, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є залік. Для отримання заліку необхідно відвідувати і брати активну участь у семінарських заняттях скласти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок виконання завдань аудиторної частини курсу та самостійної роботи. Виконання усіх форм дає студенту 90 балів. Для тих студентів, які бажають покращити результат, передбачена можливість написання студентської наукової статті, за попередньо узгодженою з викладачем темою (до 10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–	А	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–	E

	100				63	
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Відвідування дистанційних лекцій є **обов'язковою складовою** для отримання заліку з дисципліни. Під час онлайн-конференцій студент має **ввімкнути камеру та вимкнути мікрофон**. Якщо студент вимикає камеру, викладач має право від'єднати його з онлайн-конференції (студент, що присутній на парі з вимкненою камерою, автоматично вважається таким, хто на парі не присутній).

Аудиторна робота регламентується викладачем в залежності від теми, типу лекційного спілкування та тривалості його окремих складових.

Викладачем підтримується висловлювання студентами власних думок та аналізу у процесі обговорення тем, а також (після дозволу викладача) під час лекцій.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Пропуски занять без поважних причин не припустимі, за відсутність на семінарі (без вагомої причини) студент втрачає право відпрацювати бали за пропущений семінар. Допустимим є запізнення на заняття до 5 хв. У випадку пропуску заняття (занять) з поважних причин, студент має самостійно виконати програму теми або іншого змістовного компонента, у форматі що попередньо узгоджується з викладачем. В разі необхідності студент може звертатися за консультаціями до викладача. У разі необхідності добору додаткових балів програмою дисципліни передбачена можливість виконання додаткових навчальних завдань (як письмових, так і усних).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні заліку тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не є прийнятними. Якщо під час рубіжного контролю помічено не доброчесне використання інформації,

студент втрачає право отримати бали за тему. Якщо це відбулось в процесі заліку — студент втрачає усі бали, та має перескладати залік за усіма темами.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Поточний контроль	години
			VI СЕМЕСТР			
.02	1	лекція	Вступ до курсу. Графічні мистецтва Давнього світу і Середньовіччя	3		
.02	2	Лекція/семінар	Графічне мистецтво Середньовіччя. Історія рукописної книги	1	проведення семінарського заняття	2
18.02	3	лекція	Європейська графіка XV - XVI ст.	2	проведення семінарського заняття	1
25.02	4	лекція	Графічні мистецтва Західної Європи XVII – XVIII ст.	2	проведення семінарського заняття	1
04.03	5	лекція	Графічні мистецтва Далекого Сходу	1	проведення семінарського заняття	2
11.03	6		Західноєвропейська графіка XIX ст.	1	проведення семінарського заняття	2
18.03	7	лекція	Графіка Європи кінця XIX –	1	проведення семінарського	2

			початку ХХ ст.		заняття	
25.0 3	8	лекція	Зарубіжна графіка ХХ ст.	2	проведення семінарського заняття	1
01.0 4	9	лекція	Українська графіка XVII – першої половини ХХ ст.	1	проведення семінарського заняття	2
08.0 4	10	лекція	Українська графіка другої половини ХХ ст. Українська графіка кінця ХХ – початку ХХІ ст.	2	Захист контрольних робіт	1
		залік				

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Модуль/Тема	Форма звітності	Бали
1	Поточний контроль	0–10
2	Поточний контроль	0–10
3	Поточний контроль	0–10
4	Поточний контроль	0–10
5	Поточний контроль	0–10
6	Поточний контроль	0–10
7	Поточний контроль	0–10
8	Поточний контроль	0-10
9	Поточний контроль	0-10

10	Семестровий контроль	10
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок
C	8–11	22–31	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматкуванням
D	4–7	10–21	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматкуванням
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ ТА ВІДПРАЦЮВАННЯ ПРОПУСКІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента під аудиторної роботи (3), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (5–8), а також участь у виконанні колективних /творчих чи науково-дослідних/ завдань (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

Основна література:

1. Бірюльов Ю. Мистецтво Львівської сецесії. – Лівів: Центр Європи, 2005. – 184.
2. Верба І.І. Мистецтво графіки. – К., 1968.
3. Запаско Я.П. Мистецтво книги на Україні в ХУІ – ХУІІІ ст. – Видавництво Львівського університету, 1981.
4. Каганов І.Я. Українська книга кінця ХУІ – ХУІІІ ст. – Х., 1959.
5. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття. – К.: Грані –Т, 2006. – 240 с.
6. Лагутенко О. Українська книжкова графіка першої третини ХХ століття. Стилiстичні особливості художньої мови : монографія / О. Лагутенко. — Київ: Політехніка, 2005. — 124 с.
7. Логвин. Г. Н. З глибин. Гравюри українських стародруків ХУІ – ХУІІІ ст. / Г. Н. Логвин. — Київ : Дніпро, 1990. — 707 с.
8. Логвін Г.Н. Гравюри українських стародруків ХУ – ХУІІІ ст. – К.: Дніпро, 1980.
9. Мистецтво живопису і графіки на Україні в першій половині і середині ХІХ століття: [монографія] / А. А. Жаборюк. — Київ; Одеса: Вища школа, 1983. — 206 с.
10. Соколюк Л.Д. Графіка бойчукістів. Харків – Нью-Йорк: видання часопису “Березіль”, 2002. – 224 с.
11. Степовик Д. Українська графіка ХУІ – ХУІІІ ст., К.: Наукова думка, 1982.
12. Українська графіка ХІ – початку ХХ століття/ Авт.- упорядник. А.В’юник. – К., 1994.
13. Українська графіка ХХ століття: [навчальний посібник] / Ольга Лагутенко. — [Київ]: [Грані-Т], [2011]. — 184 с. : іл.
14. Українська книга ХУІІ – ХУІІІ ст., К., 1926.

Додаткова література:

1. В’юник А. О. Екслібриси українських художників / А. О. В’юник. — Київ: Мистецтво, 1977. — 247 с..
2. Валуенко Б. В. Архитектура книги / Б. В. Валуенко. — Киев : Мистецтво, 1976.— 210 с.

3. Гладун О. Д. Харківська школа графіки (друга половина ХХ століття) : дис...канд. мистецтвознавства: 17.00.05 / Харківська держ. академія дизайну і мистецтв. Харків : ХДАДМ, 2005. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.disslib.org/kharkivska-shkola-hrafiyu.html> (дата звернення: 01.08.2021). — Назва з екрана.
4. Графіка. Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26851. (дата звернення: 01.08.2021). — Назва з екрана.
5. Дорош А. Ю. Иван Крушельницький. Графіка: Альбом-каталог / А. Ю. Дорош, С. П. Костюк, Л. Крушельницька, І. Крушельницькій. — Львів : Світ, 2004. — 43 с. 125
6. Жолтовський П. М. Малюнки Києво-Лаврської іконописної майстерні / М. Жолтовський. — Київ : Наукова думка, 1982. — 287 с.
7. Куленко М. Авторська накладна графіка / М. Куленко. — Київ : вид-во КНУБА, 2001. — 124 с.
8. Лагутенко О. Нариси з історії української графіки ХХ століття / О. Лагутенко. — Київ : Грані-Т, 2007. — 168 с.
9. Максимлюк І. В. Екслібрис Івано-Франківщини ХХ – початку ХХІ століття / І. В. Максимлюк // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. — 2018. — Вип. 37. — С. 3–10.
10. Максимлюк І. В. Проблема традиції у творчості художників-графіків Івано-Франківщини / І. В. Максимлюк // Вісник Львівської національної академії мистецтв : наукове видання. — 2018. — Вип. 36. — С. 247–263.
11. Минаев Е. Н. Екслібрис / Е. Н. Минаев, С. П. Фортинский. — М. : Книга, 1970. — 239 с.
12. Овчінніков В. Історія книги: еволюція книжкової структури : навч. посіб. / В. Овчінніков. — Львів : Світ, 2005. — 420 с.
13. Пам'ятки України. Український екслібрис. Минуле і сучасне — 2012. — №9. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://issuu.com/culture.ua/docs/ru_9_2012_web_skor (дата звернення: 01.08.2021). — Назва з екрана.
14. Поліщук А. А. Теорія та практика графіки : навч. посіб. / А. А. Поліщук. — Київ : Ун-т ім. Бориса Грінченка, 2015. — 309 с.
15. Степовик Д. В. Леонтій Тарасевич і українське мистецтво бароко / Д. В. Степовик. — Київ : Наукова думка, 1986. — 235 с.
16. Степовик Д. В. Українська графіка ХVІ – ХVІІІ століть / Д. В. Степовик. — Київ : Наукова думка. 1982. — 331 с.
17. Українська графіка ХІХ – початку ХХ ст. Альбом / А. В'юник — Київ: Мистецтво, 1994. — 328 с.
18. Фоменко В. М. Григорій Левицький і українська гравюра. — К.: Наукова думка, 1970.
19. Хвостенко В. Є. Техніки авторського друку / В. Є. Хвостенко. — Харків. Колорит, 2004. — 82 с.

20. Хмельовський О. Графіка і основи графічного мистецтва: навч. посібник / О. Хмельовський, С. Костукевич. — Луцьк : вид-во ЛДПУ, 2003. — 160 с.
21. Шевченко В. Я. Композиція плаката / В. Я. Шевченко. — Харків : Колорит, 2007. — 134 с.
22. Шпак О. Д. Українська народна гравюра XVII-XIX століть / О. Д. Шпак. — Львів : Національна академія наук України. Інститут народознавства, 2006. — 224 с.
23. Яців Р. М. Львівська графіка / Р. М. Яців. — Київ : Наукова думка, 1992. — 119 с.

ДОДАТОК А

Теми та плани до семінарських занять

СЕМІНАР 1

ГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

1. Мистецтво рукописної книги: матеріали, інструментарій, історико-культурні умови створення середньовічних рукописів
2. Ранньосередньовічні рукописи
3. Каролінгське Відродження: мистецтво книги. Каролінгський мінукул. Біблія Карла Лисого. Утрехтська Псалтир
4. Манускрипти герцогів бургундських

СЕМІНАР 2

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИСУНОК ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Рисунок Північної Італії (А. Мантенья, С. Ботичеллі, А. Полайоло)
2. Рисунки Саддро Ботичеллі до «Божественної комедії» Данте
3. Нідерландська школа рисунку: Ян ван Ейк, Рогір ван дер Вейден

СЕМІНАР 3

АЛЬБРЕХТ ДЮРЕР. ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ДРУКОВАНОЇ ГРАФІКИ В ЄВРОПІ

1. Начала друкованої графіки в Європі: історико-культурні передумови. Перші зразки

2. Типографський винахід Гутенберга та розвиток гравюри
3. Роль національних шкіл друкованої гравюри у розвитку європейської графіки
4. Дюрер графік: рисунки А. Дюрера
5. Дереворити Дюрера
6. Різцеві гравюри Дюрера
7. Вплив техніки Дюрера на графіку європейських країн

СЕМІНАР 4

ЄВРОПЕЙСЬКА ГРАФІКА НА ЗЛАМІ ХІХ -ХХ СТ.

1. Особливості розвитку графічних технік в історико-культурних умовах кінця ХІХ ст.
2. Особливості розвитку ліногравюри
3. Рисунки Вінсента ван Гога
4. Графіка Тулуз-Лотрека
5. Особливості розвитку плакату
6. Графіка доби модерну

СЕМІНАР 5

УКРАЇНСЬКА ГРАФІКА ХІХ СТ.

1. Особливості розвитку рисунку і друкованої графіки на українських землях в першій половині ХІХ ст.
2. Рисунки та офорти Т.Г. Шевченка як вищий здобуток української графіки ХІХ ст.
3. Відкриття рисувальних класів та художніх шкіл в Україні. Їх роль у зростанні фахового рівня рисунку. Видання літографованих альбомів, естампних аркушів та лубка.

СЕМІНАР 6

УКРАЇНСЬКА ГРАФІКА ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

1. Графіка символізму, модерну, ранній модернізму (Владислав Яроцький, Гнат Колцуняк, Модест Сосенко, Олена Кульчицька; Георгій Золотов, Михайло Жук, Василь Кричевський, Віктор Замирайло, Олександр Мурашко, Георгій Нарбут, Всеволод Максимович Євген Агафонов, Федір Надеждін, Микола Недашковський, Леонід Розенберг)
2. Мистецькі школи 1917–1920 років (майстерня графіки УАМ, школа М. Бойчука, Вільна академія Підгорецького, студія Олекси Новаківського, Роберт Лісовський, Петро Холодний, Павло Ковжун)
3. Графіка 1920-х – початку 1930 рр. (творчість учнів Михайла Бойчука і Налепинської-Бойчук. Творчість Марії Юнак, Оксани Павленко, Євгена Сагайдачного, Харитини Омельченко та ін.)
4. Графіка конструктивізму (ескізи сценічних декорацій О. Хвостенка-Хвостова, Анатолія Петрицького, Вадима Меллера)
5. Експресіоністичні шукання в книжковій графіці М. Бутовича та О. Сорохтея

СЕМІНАР 7

ГРАФІКА ХАРКОВА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

1. Збереження та розвиток традицій різцевої гравюри у творчості В. Ігуменцева.
2. Техніка офорту у творах Н. Мироненко.
3. Своєрідність тематики і техніки П. Макова.
4. Майстерність шовкографії О. Кудіновій.
5. Театральні плакати В. Кулікова, І. Яхіна, В. Шевченка, О. Векленка.